

Hírfoszlányok

Szerző Administrator
2013. március 24.
Utolsó frissítés 2013. március 24.

Hírmorzsák a Kossuth-díj után

A továbbiakban található néhány hírfoszlány, utalás, riport és teljes terjedelmében közöljük a losonci Puntigán József, Szvorák Katalin egykori osztálytársa exkluzív interjójának eredeti változatát, melynek rövidített variációja a pozsonyi Új Szó-ban jelent meg.

<http://www.felvidek.ma/felvidek/kultura/38513-kosztontjuk-a-kossuth-dijas-szvorak-katalint>

<http://www.kultura.hu/tovabborokites-dalolo>

<http://www.nport.hu/hirek/helyi-hirek/ujabb-nogradi-kossuth-dijas-488741>

<http://gomorilap.sk/Fulek/Frissitve-Szvorak-Katalin-es-Sunyovszky-Szilvia-magas-allami-elismerest-kapott-/473>

http://www.infoszentendre.hu/hir_olvas/permalink:kossuth-dijas-szvorak-katalin-nepdalenekes-2013-03-16-113243/

<http://www.muvesz-vilag.hu/muzsika/hirek/23560>

Szvorák Katalin Kossuth-díjas

Az exkluzív interjút a pozsonyi Új Szó részére Puntigán József készítette.

(megjelent: 2013.03.19-én)

Online rövidített változata: <http://uj szo.com/napilap/kultura/2013/03/19/a-nepdal-nem-ismer-hatarokat>

Ritkán érezhető, mélységes öröm és meghatódottság töltött el, amikor március 15-e estjén elolvashattam a „friss Kossuth-díj” kapcsán írt szívet melegítő, gyönyörű gondolataidat. Akarva akaratlanul is eszembe jutottak a füleki gimnáziumban eltöltött közös évek, az ott és akkor hallott, ma is a fülemben csengő első dalaid, a Röpülj páva izgalmai, fellépéseid a Népművészeti fesztiválokon, egy gombaszögi találkozás, ahol még a teli bizonytalansággal előttem álló lehetőségekről beszélgettünk, húsvéti jelenéseid és találkozásaink Hollókon, és Füleken, losonci fellépéseid, lemezeid és CD-id sokasága, a tavalyi füleki és losonci márciusi 15-i ünnepség, amikor Szörényi Levente és Kudlik Júlia társaságában hoztad el a szabadság emlékképeit.

„A hír hallatán álmatlan éjszakák köszöntek rám és érzéseim megfogalmazása keserves próbálkozásokba torkollott, mert nem vagyok a szavak embere, csak az elénekelt szavaké, mely mögött ott van teljes lelkiségünk, magyarságunk.” - írod. Megfogalmazható azon pillanat érzése, amikor átvetted a díjat?

Arra koncentráltam, hogy kitaláljak a pulpitushoz és össze ne roppanjak a Kossuth-díj súlyától. A Parlament mindig felemelő érzéssel tölt el, hihetetlen védettséget és erőt nyújt. Először 1980-ban léphettem be a kapuján. Csehszlovák állampolgárként Pozsgai Imrétől a Népművészet Ifjú Mestere címet vettem át könnyek között. 2000 január elsején az énekhangom kíséretével helyezték el a magyar koronát a Kupola-terembe, de megfordultam a parlamenti karácsony háziasszonyaként is, és énekelhettem Kodály Esti dalát az Európai Unió soros elnökségi nyitóünnepségén. Minden ember lelkét-életérzését sorsdöntő pillanatok, életre szóló élmények is befolyásolják. Életem ilyen eseménye volt Mádl Ferenc köztársasági elnök ünnepélyes beiktatása, ahol a Szózatot a cappella énekeltem. Mádl Ferencről így a Szózat és a Szózatról Mádl Ferenc jut eszembe és lelkem mélyén „ők ketten” egymást erősítve egymással ötvöződtek. Mádl Ferenc, ez a szívből politizáló ember jelző érték lelkemben. Jelzi, hogy „hazádnak rendületlenül...”. Számomra szent volt ez a nap. Akkor lelkileg hónapokig készültem rá, hogy méltó módon szóljon az egy szál hang, benne minden magyar hangja.

Alig hároméves voltál, amikor Pincen az új kultúrház avatóján először a színpadra vittek. A Hopp Juliska lett volna a dal. Akkor még a könnyeid potyogtak, de életre keltettek egy magot, amely azután a nótás kedvű nagypapa, a színjátszó nagymama, a szombatonként dalokat hozó Feri cigányék, a gondoskodó édesanya, a legnehezebb helyzeteket is megoldó édesapa segítségével kihajtotta az első levélkéit. A levélkékből ágacskák, a ágacskákból pedig fácska, fa lett. Megjelentek a dalbimbók, majd dalvirágok, melyek szirmaikat szétbontva már azok szeméből fakasztottak könnyet, akik láthatták és hallhatták a dalokba öntött gyönyörűségüket. Mostani „álmatlan éjszakáid” alatt megfogalmazódott gondolataidban hányszor jutott eszedbe a gyökereket jelentő picinyke kis nógrádi falu?

Az ember ilyenkor ösztönösen summáz, mérlegel, végiggondolja pályáját, mozaikszerű emlékképfoszlányokból összerakosgatja életútját. Szinte minden éjszaka Pincen is álmodtam, hiszen gyermekkoromban, ebben a faluban, ahol minden arc, minden mozdulat ismerős volt, vártam a harmathullást és csillaghullást, a templomharang jelzését és mindenütt a falunak, mint egyetlen nagycsaládnak biztonságérzése és biztató mosolya fogadott. Mindennek meg volt a maga ideje, helye és az én óvodanélküli, réteken, mezőkön futkározó apró leány-lényem csak önfeledten habzsolta a szabadságot, a jókedvet, a derűt. Ezeket a nagyon mély életet elindító érzéseket nem lehet kitörölni, még akkor se, ha

felnőtt fejjel tudom, hogy mindaz, ami egykori pinci gyermekként körülvevett, nem volt folyamatosan mosollyal tündöklő, de optimizmusom velem született tulajdonság és eddigi meseszerű életem örök, hű kísérője. A Teremtő ének-tehetséggel ajándékozott meg, s most évek, évtizedek lepergése után egyre inkább érzem, hogy ez az én utam: az emberek vizsgatálása, lelki gyógyítása énekeimmel, de közben nekem is gyógyír a dalolás.

Pinc - Fülek - Budapest - Pilisszentlászló. Családoddal együtt beleszerettek ebbe a szlovák többségű faluba, ahol több, mint két évtizede éltek egy eredetileg „tót” parasztházban. Aligha véletlenül itt, hiszen a falu dimbes-dombos környezete, hangulata szinte azonos a pinciével. Annyi különbséggel, hogy Pincen gyermekkorodban alig laktak szlovákok. Emlékszem, hogy amikor először énekeltél szlovák népdalokat, azt nem mindenhol fogadták nagy lelkesedéssel. Pedig csak azt tetted közzé, amit az évszázados együttélés teremtett meg. A népdal összeköt? A népdal nem ismer határokat, nem ismeri a gyűlöletet, a kirekesztést. A népdal lelkiereje, szépsége azért tudott kimagasló művészetté kristályosodni, mert az egykoron nagyrészt békében egymás mellett élő népek, nemzetek megajándékozták egymást saját népművészetükkel. Nem véletlen, hogy 27 szólólemezem közül a legvisszhangtalanabbak a legkedvesebbek nekem, így a Kárpát-medence népeit békítő többnyelvű nyolcrészes sorozatom, vagy a hét egyház legszebb Teremtést dicsőítő énekeit tartalmazó ökumenikus kiadványom. Egy elveszett békevilág nosztalgikus keresése az én utam. A kizárólagosságokban gondolkodók számára ez a dunatáji közös zenei haza életre keltése nehezen emészthető. Elvárom az anyaországtól, hogy a határon túli magyar és nem magyar ne legyen idegen ebben a régióban. A megbékélés gyakran monomániás illúziókergetésnek tűnik, de az illúzió kergetéséhez csökönyösen ragaszkodom. Egy Kárpát-medencei közös hazának, a népek testvérré válásának álmodójaként, egy halmozott kisebbségiként, zárkózott felvidéki palócként, sokszor itthon (?) - otthon(?) is kirekesztve a mindenkori kisebbségek énekmondójának érzem magam.

„Ahol felcsendül az ének, ott megszelídül a lélek!” - vallod. Az utóbbi években megjelent lemezeid (A nap megszentelése, A teremtés dicsőrete, Éneklő egyház.) mélyen a keresztény gyökerekhez nyúlnak vissza? Úgy érzed, hogy ezek a hit, a lélek és népdal találkozásai?

A népdal minden nép lelkének tükré, a lélekben pedig ott a hit! Pál a zsidókhöz írt levelének 11.részében ezt írja: „A hit pedig a reménylett dolgoknak valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés.” Popper Péter szerint „az életünk nem több, mint tajték egy hullámon” és az embernek, mint örök értelemkeresőnek spirituális igénye van a hitre. A hit vigasz, mint ahogy a dal is az!

Ismerve pályafutásod számos részletét tudom, hogy az nemcsak sikerekből és örömeiből állt. Mint írod: „...Életünk egy ajándék a Teremtőtől, egy lehetőség, egy nagy utazás, egy hatalmas misztikum, melyben hol felemelkedünk, hol elbukunk, hol elesünk, hol talpra állunk...”. A most kapott Kossuth-díj mennyiben erősít a mindennapok eme küzdelmeiben? A Kossuth-díj hatalmas felelősség, de védettség is egyben. Az életemet nem fogja különösebben megváltoztatni, mert génjeinkben hordozzuk valónkat. Bizonyára szóban és írásban nagyobb súlya lesz közlendőimnek, így ez megfontoltabbá tesz. Most érzem igazán, hogy mennyivel egyszerűbb dalrafakadni, mennyivel természetesebb önfeledten énekelni, mint megnyilatkozni, interjút adni, hiszen a kimondott szavak, mielőtt elhagyják ajkunkat, könnyen súlytalanná válhatnak. Hiszek dalaim üzenetében és stabil lelki éghajlatomban, mert ez a díj engem bizonyos fokig konzervál és számomra valóban az lesz igazán érdekes, hogy ezek után az emberek hogyan viszonyulnak majd irányomban?

Tudom, hogy lehetetlen feladat elé állítanál azzal, ha azt kérném, hogy sorold fel azokat, akik eddigi pályafutásod során segítettek, támogattak, kiálltak melletted, s így földi vagy már égi életükben a részesei lehetnek a mai örömeidnek. Kezdve a nagyszüleidtől és szüleidtől a nótafákon keresztül egészen közismert személyiségekig. Mégis?! Kik azok akikre különös szeretettel emlékszel?

Először talán szellemi példaképeimet villantanám fel, mert lelki éghajlatomhoz József Attila szeretetével gondolatait állnak legközelebb, Ady váteszi versei, Mikszáth „jó palócái”, Bartók nyitottsága, az impresszionista festők, Lénárd Sándor és Albert Schweitzer humanizmusa, Hunéik Péter Határesete, Popper Péter és Polcz Alaine lélekűvár üzenetei, földim Földi Péter Bagolyasszonya, Rodin szobrai...

Nagyon nehéz kiemelni bárkit is a végtelen sorból, hiszen 55 év alatt rengeteg emberi találkozás, benyomás színezte lelkemet és mindenki más-más nyomot hagyott benne. Családomon belül anyai nagyapám egészséges életfilozófiája, nemzetföltétele, igazságérzete volt nagy hatással rám. Gyerekfejjel fel se mérhető az első tanítónéniknek és bácsiknak életmeghatározó szerepük, akik első szárnypróbálgatásaimat erősítették. Élénken élnek bennem Kálosi tanár úr matematikai órái, nem a matematika szeretete, de az ő emberisége miatt. Említhetném a diákpárti Benko tanár urat és Fehér tanár urat, akinek szarkasztikus humora és izgalmas magyar órái mindig lázba hoztak. Néptáncosként feledhetetlen Taki, Takács András és kezdő népdalénekesként a fáradhatatlan Ág Tibor segítő kéznyújtása.

Külön kiemelném a sugárzó személyiségű Rajeczky Benjaminget, a tudós zenetörténészt, aki szeretetével elbűvölt, a gyimesi Zerkulát, a vak hegedűst, az ismerős és ismeretlen nótafákat, a dallampárhuzamok kutatóját, Szomjas-Schiffert Györgyöt, lelkiatyámat Gábor Bertalant, a méltatlanul mellőzött Tóth Zsóka szavalóművészt, aki Batta György Egy mondat a szeretetről-t mondta előadásaimon. Külön kiemelném - engem, a szekértáborokba fel nem kéredzkodót - a mindig őszinte szeretettel segítő Kis Ferenc népzenezt, de eszembe jut a nótáskedvű Cziné tanár úr és a „piros a vér a pesti utcán” költője, Tamási Lajos is, aki szerint „hangomtól megszépülünk” és Komlós Aladárné, Palotai Erzsi, a Kassáról elszármazott művész, aki a „napsugár kishúgának” nevezett. Külön emlék Neményi Lili operaénekesnő, aki először figyelmeztetett a karrierépítés egoizmusára, ami belőlem hiányzik. Példakép volt a vörösboros egykori duhaj avantgarde költő, Palasovszky Ödön és párja Mici néni, aki az első sioktató könyvet írta, nőként elsőként mászta meg az Alpeselek legmagasabb csúcsait,

hogy utána munkásoknak gyógytornát tanítson és esténként eltáncolja Madzsar Alice Ayrus lányát. Apolitikusként örömmel említem meg a „depolitizált” Szájer Józsefet, aki jónéhány CD-m megjelentetését önzetlenül támogatta. Mennyi kíváló embert ismerhettem meg, kiknek hihetetlen kvalitása természetességükben, őszinteségükben nyilvánult meg. Mea culpa, akiket most kifelejtettem...

„...Váratlan kedves ajándék a Sorstól, de a nem várt ajándék mindig jobban esik az embernek, viszont nehéz teher is egyben, mert felelősséggel jár: felelősséggel népem, nemzetem, szülőföldem iránt, amiből vétettem, ahonnan a dalolás örömét, megtartó erejét, érzékenységét kaptam...”. - írod. Lehet e terhet boldogan viselni?

Az ember saját magát ismeri legkevésbé, nekem is rejtély, a belső hangot megszólaltató erő. Azt hiszem, ez örök titok marad és ez a szép benne. Valahol mindenki hordja a maga keresztjét, így számomra még a szenvedés is valahol kedves teher és boldogság, mert ez teremti meg azokat a megfoghatatlan pillanatokat, amely a dal szárnyán eljut lélektől lélekig. Paulo Coelho-t idézném: " Már annyi meglepő dolgot láttam, hogy a legcsekélyebb kétségem sincs afelől, hogy léteznek csodák, hogy minden lehetséges, s hogy az ember kezdi újra felfedezni azt, amit elfelejtett: saját belső hangját."